

ГРАДСКО ПОЗОРИШТЕ У СУБОТИЦИ

ПРОСЛАВА

ГОДИШЊИЦЕ ОТВАРАЊА НОВОГ ПОЗОРИШТА
10. I. 1927.—10. I. 1928.

И

СТОДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ
ДЕЛОВАЊА ПРВЕ ОРГАНИЗОВАНЕ ПОЗОРИШНЕ
ТРУПЕ У СУБОТИЦИ
1818.—1928.

ГОД. II.

БРОЈ 1.

10. I. 1928.

GRADSKO POZORIŠTE U SUBOTICI

PROSLAVA

GODIŠNJICE OTVARANJA NOVOG POZORIŠTA
10. I. 1927.—10. I. 1928.

I

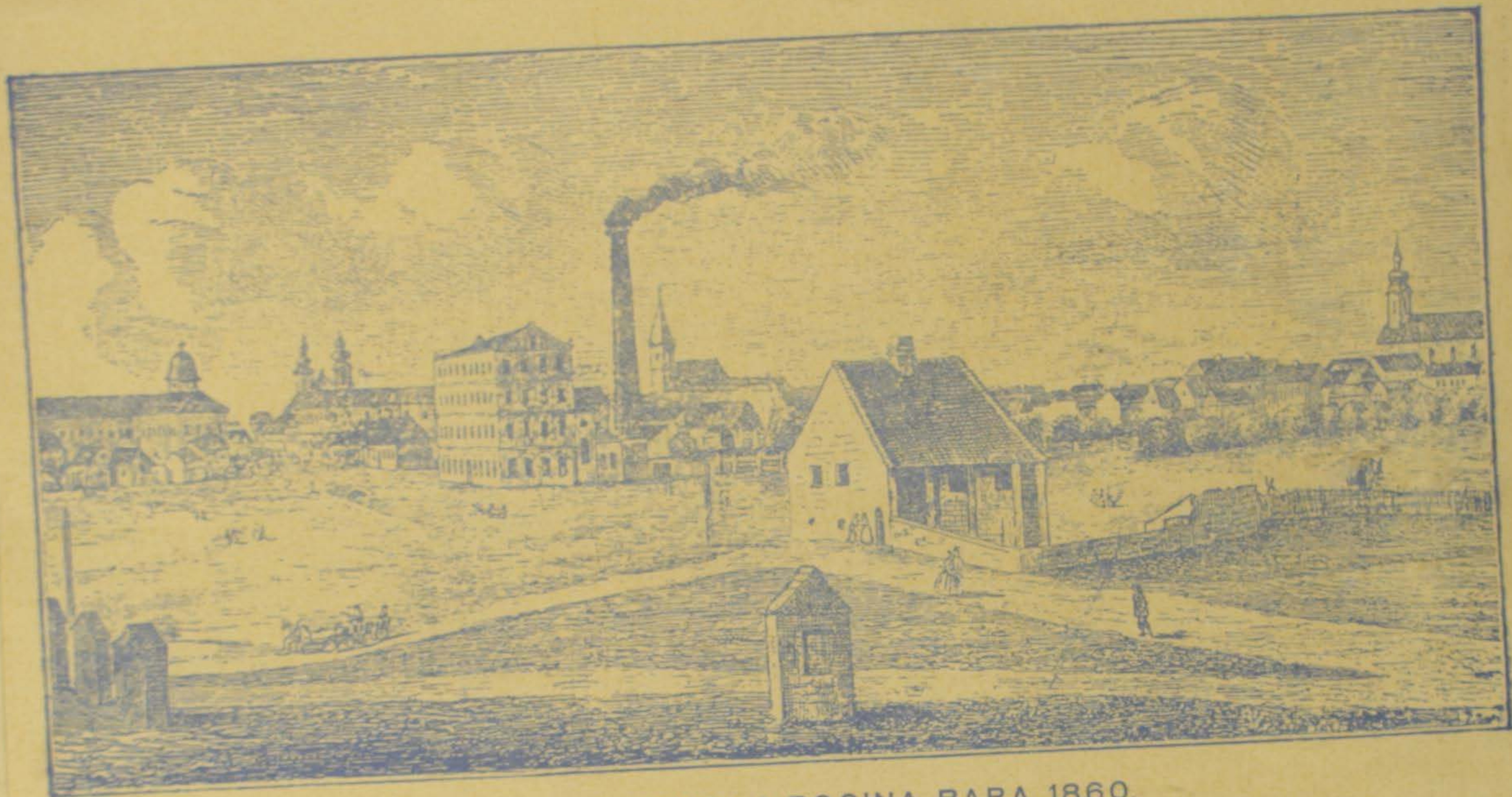
STODESETGODIŠNJICE
DELOVANJA PRVE ORGANIZOVANE POZORIŠNE
TRUPE U SUBOTICI
1818.—1928.

EX LIBRIS
GABRIĆ

CENA 6 DINARA.

zkm.org.rs

STARA KALVARIJA I ROGINA BARA 1860.
(Na ovom mestu se nalazi Kralja Aleksandra ulica i Park Kralja Petra.)

zkvh.org.rs

Čelo Predstavljenije.

U SUBOTICI.

Od Srbskog Diletant Društva Predstavljaje se

U Dvorani Crnog Orla

U Četvrtak Meseca ¹ Julija ¹ 1850.
Augusta

MILOŠ OBILIĆ.

Originalna Tragedija u 4 Čina od J. S. Popovića.

Č i n a
S o b o r

L i c a:

Knez Lazar, Car Srbski	—	—	—	Kornelije Boderlica,	Vukosava, supruga Miloševa	—	—	—	Gene Aleksandro Aradski
Jug Bogden, njegovo tašt, i sovetnik	—	—	—	Gjorgje Petrović	Nagoda, Braukovićeb posinok	—	—	—	Vladislav Aradski
Vuk Brauković	} Lazarevi zetovi	—	—	Stojan Stojković	Činovnik	—	—	—	Jovan Gjurgjević
Miloš Obilić		—	—	Tada Duić	Poslanik Turski	—	—	—	Miloš Stojković
Milan Topića	} Vojvode	—	—	Tima Aradski					Više Vojvoda. Više Srdare.
Ivan Kosančić		—	—	—					

K O S O V O R O J C.

L i c a:

Knez Lazar	---	---	---	---	---	Kornelije Boderlica		Negoda	---	---	---	---	Vladislav Aradski
Jug Bogdan, njegov tast	---	---	---	---	---	Gjergje Petrović		Čudovnik	---	---	---	---	Jovan Gjurgjević
Vuk	} njegovi zelovi	---	---	---	---	Stojan Stojković		Murat, Car Turski	---	---	---	---	Mija Popović
Miloš		---	---	---	---	Toša Đuić		Osmia, Derviš	---	---	---	---	Jakov Aradski
Milan	} Vojvoda	---	---	---	---	Tina Aradski		Zeir) Veziri	---	---	---	---	Lazar Ilić
Ivan		---	---	---	---	"	"		Alija)	---	---	---	---
Više Srbski, i Turski vojnika.													

Č i n 3.

V e e e r a.

L i c a:

Knez Lazar	---	---	---	---	---	Kornelije Boderlica		Vukosava, njegova supruga	---	---	---	---	Gen. Aleksandra Aradski
Jug Bogdan	---	---	---	---	---	Gjergje Petrović		Milan	---	---	---	---	Tina Aradski
Vuk	---	---	---	---	---	Stojan Stojković		Ivan	---	---	---	---	"
Miloš	---	---	---	---	---	Toša Đuić		Činovnik	---	---	---	---	Jovan Gjurgjević
V i š e S r b a n a.													

Č i n 4.

R o j n a K o s o v a.

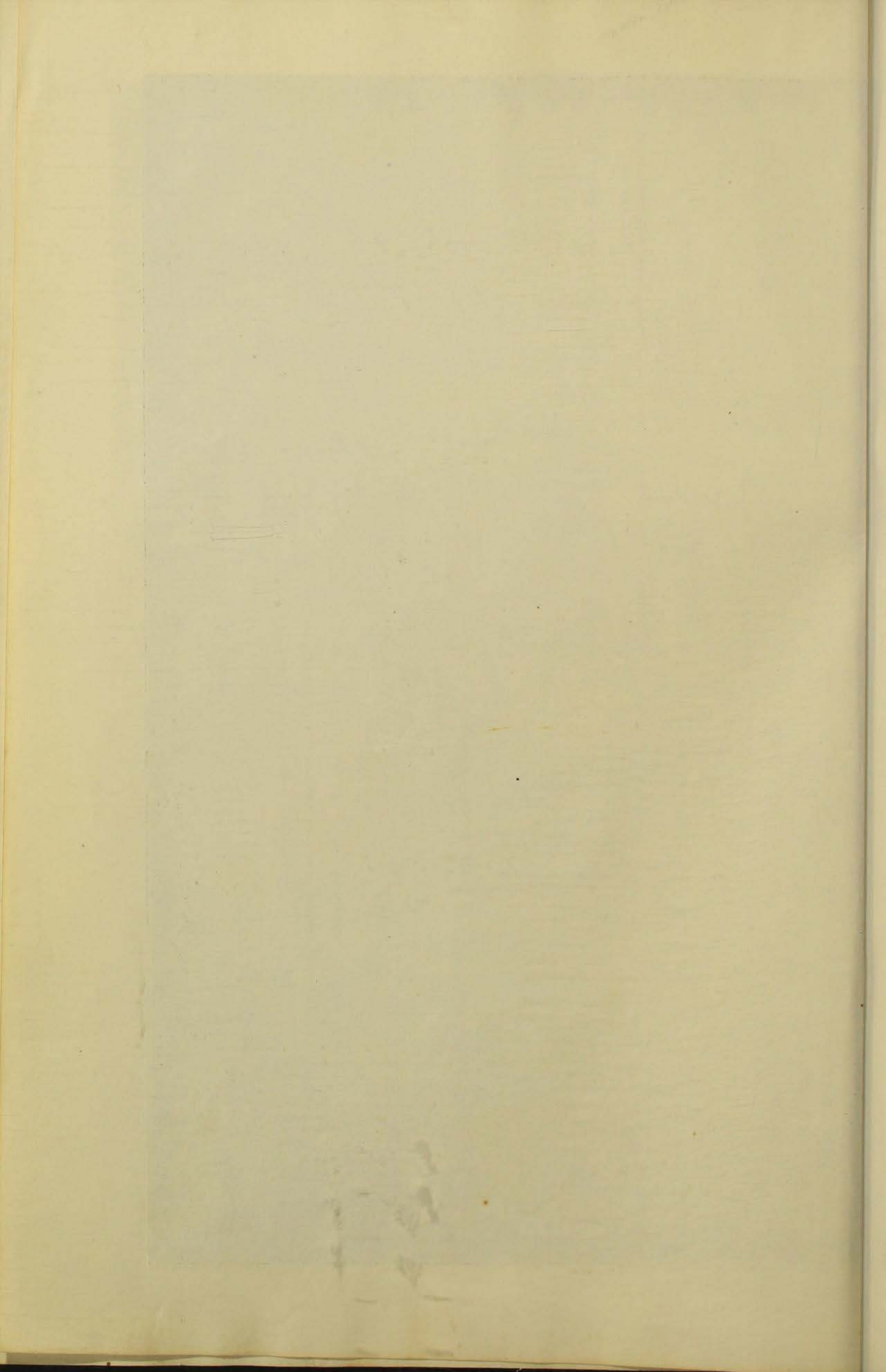
L i c a:

Knez Lazar	---	---	---	---	---	Kornelije Boderlica		Murat, Car Turski	---	---	---	---	Mija Popović
Miloš	---	---	---	---	---	Toša Đuić		Osmia Derviš	---	---	---	---	Jakov Aradski
Milan	---	---	---	---	---	Tina Aradski		Zeir) Veziri	---	---	---	---	Lazar Ilić
Ivan	---	---	---	---	---	"		Alija)	---	---	---	---	Ignjati Aradski
Negoda	---	---	---	---	---	Vladislav Aradski		Jedan rob	---	---	---	---	"
Više Srbski, i Turski vojnika, i robova.													

Cena ulazke: Numerisano mesto 30 kr. --- Prvo mesto 20 kr. --- Drugo mesto 10 kr. u srebru.

Numerisana mesta moguće napred od 10 sati u jutru, do večera kod kasse prijaviti.

Početak u 8 sati u veče.

UPRAVNI ODBOR
GRADSKOG POZORIŠTA U SUBOTICI.

Predsednik :

Dr. DRAGUTIN STIPIĆ
gradonačelnik

Članovi uprave :

CVETKO MANOJLOVIĆ
direktor gradske Muzičke Škole

ILIJA LEPEDAT
direktor Gradske Štedionice

ING. KOSTA PETROVIĆ
šef gradskog Inženjerskog Odelenja

ALEKSANDAR SUVAJDŽIĆ
gradski glavni računovođa

UPRAVNI ODBOR

GRADSKOG POZORIŠTA I SUBOTICA

FRANJEVIĆI STIPKO

STEFANO MAZOVIC

ELIJA LJEVICA

DR. BOŠKA PETROVIĆ

ALEKSANDAR STANIĆ

Razvitak pozorišta u Subotici.

Prve pozorišne trupe
i razvitak do god. 1854.

Počevši od god. 1780. priređivale su povremeno nemačke i mađarske pozorišne trupe, pozorišne predstave u Subotici. Predstave ovih trupa bile su u to doba namenjene isključivo plemićkim porodicama, te je tako taj rad bio beznačajan za šire narodne mase.

U zimu 1818. godine počela je delovati u Subotici prva organizovana pozorišna trupa za šire narodne mase, pa povodom toga možemo opravdano u godini 1928. proslaviti „Stodesetogodišnjicu delovanja prve organizovane pozorišne trupe u Subotici 1918—1928“.

Pozorišna trupa koja se je smestila 1818. godine u Subotici, izdvojila se još god. 1817. iz tadanje „Pozorišne Trupe u Kečkemetu“, te se pod vodstvom Dávida Kilényi-a nazvala „Alfeldska narodna pozorišna družina“.

Da bi se omogućio rad ove družine u Subotici, gradska je uprava istoj stavila na raspoloženje svečanu salu gradske gimnazije (na mestu današnje Muzičke Škole), a sem toga i gradsku muziku. Gradska je uprava još o svojem trošku i u tu svrhu dala urediti navedenu svečanu salu, te je snabdela stolicama, klupama i potrebnim uređajem.

Uspeh je ove trupe bio neobično dobar, ali se je davanje predstava u gimnaziji moralo obustaviti po naređenju i zabrani tadanjeg namesništva.

Gradska je uprava i publika međutim zavolela tu družinu, te je odmah nakon te zabrane smešteno pozorište u prepravljenu veliku salu „Građanske Kasine“.

„Građanska Kasina“ osnovana je od doseljenih Nemaca obrtnika godine 1840. pod imenom „Bürger Kasino“ na uglu današnje Vilsonove i Šenoine ulice, (tamo gde se sada nalazi nedavno izgrađena kuća g. Joce Milekića). U ono je vreme bila ova kasina centrum celokupnog života u Subotici.

Pozorište je jednako dobro napredovalo i u „Građanskoj Kasini“ i ako se osim mnogih drugih, imalo boriti i sa tehničkim poteškoćama. Kako je primitivno izgledalo ovo pozorište može se prosuditi po tome, što je obična publika sedela na nerendisanim klupama a svaki glumac, koji se prilikom prikazivanja imao

pojaviti na pozornici, mogao je doći na pozornicu samo kroz neki prozor, pomoću lestava.

Ovu je pozorišnu trupu već godine 1819. zamenila neka nemačka operna trupa. — Tako su se razne trupe menjale sve do godine 1854.

Prvo pozorište 1854.

Kako se u Subotici društvenost počela sve više da razvija, a sem toga je porastao saobraćaj stranaca, to je gradska uprava uvidela, da je za Suboticu potrebna jedna odgovarajuća gostiona uz koju treba da bude sala za priređivanje zabava, a pored toga i posebno pozorište. U ovom su pravcu počela prva raspravljanja godine 1845., te se je tako samoj građnji stvarno pristupilo godine 1848., koja još i danas postoji, a u kojoj se sada nalazi hotel „Beograd“ i „Gradsko Pozorište“.

Ova zgrada gradila se je na mahove čitav niz godina jer se je usled nemira i ratova morala gradnja prekidati tako, da je gostiona konačno dovršena i otvorena god. 1853. a pozorište godinu dana docnije to jest 1854.

Karakteristično je za ondašnje doba i upravu, da je na ukrasni deo pročelja iznad stubova stavljen natpis gostiona „Grad Pešta“ (Szálloda „Pest városhoz“) a da nije naglašeno, da je ta zgrada zapravo namenjena gradskom pozorištu.

Koliko se je značajnih i tužnih događaja moralo zbiti za punih 6 godina dok nije gradnja dovršena, najbolje bi nam znali pričati zidovi da mogu govoriti. Ovde je vredno napomenuti barem jednu epizodu, koju je opisao Bogoboj Atanacković u svojem delu „Dva Idola“ pod naslovom „Gubilište“:

Đorđe, Ivan i Mladen optuženi po mađarskim vlastima radi veleizdaje u službi srbijanskog vojvode, budu pored još tada u građnji stojeće pozorišne zgrade vođeni na gubilište u pratnji mase naroda. Odjednom sa zidina ove zgrade puknu dve puške; Mladen i Ivan padnu mrtvi; zatim opali treća i Đorđa pogodi u čelo. Kako još gubilište beše daleko, to se pratnja skameni od čuda i tada opaziše na zidovima pozorišta gde se vije srpski barjak. Na barjaku bilo je napisano: „Pravite sebi od drveta lutke pa se na

njima učite nišaniti, ne na junacima, kojima je suđeno da poginu od junaka“!

Otvaranje novog pozorišta izvršeno je 16. decembra 1854. sa pozorišnim komadom „Két Barcsai“. Prvi upravnik pozorišta bio je Endre Latabár. Uspeh novog pozorišta pokazao se neobično velik, te je pozorište postalo sada centar celokupnog društvenog, kulturnog i umetničkog života u Subotici.

**Delovanje pozorišta
od 1854. do 1904.**

Kod otvaranja novog pozorišta u Subotici 1854., nalazila se putujuća pozorišna družina Endre Latabára. Pozorište je imalo svoje publike u ograničenom broju. Prema tome falila su dva od glavnih preduslova za razvitak pozorišne umetnosti, a to je stalnost pozorišne trupe i dovoljan broj za pozorište vaspitane publike.

Subotičko pozorište nije moglo u ova dva smera u čitavom razdoblju od 1854. do 1904. da napreduje, jer s jedne strane nije bilo kadro steći stalnu pozorišnu družinu, a s druge strane smisao za pozorišnu umetnost napredovala je u neznatnoj meri.

Gradska je uprava nastojala da ovo stanje popravi, te je za redovan rad gradskog pozorišta donela prvi statut godine 1885.

**50-godišnjica pozorišta
16. dec. 1904.**

Energičniji rad započeo je u okviru priprema za proslavu 50-godišnjice opstanska gradskog pozorišta. U prvom je redu uzet kao jedan od glavnih zadataka, da se izvede temeljna rekonstrukcija postojeće pozorišne zgrade, pošto ista nije ni na jedan način više odgovarala naglom razvitku binske tehnike. Rekonstrukcija je faktično sprovedena 1904. god. tako, da je pozorište odgovaralo tadanjim zahtevima.

Srediti pitanje oko osnivanja i stabiliziranja jedne stalne pozorišne trupe, kojoj bi bio osiguran opstanak a istovremeno i mogućnost istinskog umetničkog razvitka, išlo je mnogo teže. To se pokazalo skoro za nemoguće kod jedne putujuće trupe.

Mislilo se, da će se ovo pitanje najpovoljnije rešiti, ako se za pojedina provincijska pozorišta odrede zajedničke interesne sfere, a u ovom slučaju tako, da se istim pozorištem koriste Stara Kaniža, Stari Bečej, Baja, Senta, Senteš i Kaloča. Ova zamisao međutim u praksi nije mogla naći oslonac, jer su se često kosili zasebni interesi pojedinih varoši.

Posle ovog neuspeha, gradska uprava, da omogući napredak pozorišta, pokušava, da to pitanje sredi donošanjem novog pozorišnog statuta.

U ovom naponu rada proslavljena je na najsvetčaniji način 50-godišnjica opstanka gradskog pozorišta u Subotici 14., 15. i 16. decembra 1904. godine.

**Pozorište od godine
1904—1915.**

Posle 1905. god. počela je gradska uprava preko svog pozorišnog odbora punom energijom da razvija smisao i interes kod publike za pozorišnu umetnost. Ovim radom postignuti su povoljni rezultati i u priličnoj meri a da se rad pozorišta što više unapredi i pomogne, gradska uprava donosi rešenje, po kojemu se zabranjuju kabaretske, kino i cirkuske predstave za vreme trajanja pozorišne sezone. Gradska je uprava pomagala pozorište još i sa stalnim izdašnim subvencijama. Bilo je šta više u nameri, da se omogući pozorištu prikazivanje za vreme leta i na Paliću.

Godine 1912. izvršena je ponovna rekonstrukcija pozorišta prema tadanjim zahtevima binske tehnike. Pozorišni odbor nije se više ni time zadovoljavao, te se je često obraćao gradskoj upravi s molbom, da se pristupi gradnji novog pozorišta. Međutim u najtežim ekonomskim prilikama i kada je pozorište doseglo već priličan nivo, padne u nemilost požara i izgori 11. marta 1915. godine, u 5 časova u jutro.

**Srpska pozorišna
diletantska družina.**

Prvi počeci srpskih pozorišnih predstava u Vojvodini vezani su za ime Marka Jelisejića, učitelja, koji je godine 1787. sklopio diletantsku družinu od svojih učenika, te prikazao prve predstave u Bečkereku.

1789. pojavljuju se odrasli diletanti sa Manojlom Jankovićem na čelu. Godine 1813. nastupa sa odraslim diletantima na pozornicu Joakim Vujić, čija je uloga za razvitak pozorišne umetnosti dragocena.

Za Suboticu od osobite je važnosti razvitak diletantskih predstava u Somboru, gde se je 1840. god. sklopila „Dragovoljačka Pozorišna Družina“ od učiteljskih pripravnika i mladih Somborkinja.

Rad diletantskih pozorišnih družina prekide se sasvim 1848.

Između godine 1850. i 1852. oživele su ponovno diletantske družine u Vojvodini, a od ovih bila je

najuglednija družina u Somboru, gde je politička vlast bila u rukama čestitog Srbina Izidora Nikolića.

Pod uticajem rada somborske družine osnovana je koncem 1849. ili početkom 1850. „Srpsko Dile-
tantsko Društvo“ u Subotici.

Na čelu ove družine beše Toša Prokopčanji, veliki beležnik, a pored njega Pera Stojković, medicinar. Članovi družine bili su Antonije Hadžić, Štancika Stojković, Toša Dujić, Mara Popović, N. Blagojević, St. Vujić, J. Aradski, M. Savić.

Iz priložene reprodukcije plakata vidi se, da je družina osmu predstavu održala 31. jula 1850., a prikazan je „Miloš Obilić“ od I. S. Popovića. Predstava je održana u svečanoj sali ondašnje gimnazije. (Originalni plakat stavio nam je na raspoloženje g. Dr. Joca Manojlović.)

Rad je ovih družina pod okrutnom austrijskom vlašću doskora sasvim umukao. Posle ovog doba u Subotici nije više osnovana ni jedna pozorišna družina.

**Diletantska družina
Bunjevaca.**

Kod Bunjevaca u Subotici do oslobođenja nije bilo ni jedne pozorišne družine. Jedini pokušaj učinilo je „Kolo Mladeži“ 1908. godine, kada su članovi ovoga kola naučili pozorišni komad „Zavada“ pod vodstvom Grge Pejića, Dr. Bene Sudarevića i Dr. Mirka Ivandekića. Prikazivanje ovog komada zabranila je policijska vlast, pošto priređivači nisu hteli udovoljiti zahtevu policije, da se pre početka predstave otpeva mađarska himna.

**Delovanje Novosad-
skog „Srpskog Narod-
nog Pozorišta“ u Su-
botici.**

Zauzimanjem Jovana Đorđevića, a uz pripomoć predsednika novosadske srpske čitaonice Dr. Svetozara Miletića osnovano je pod okriljem novosadske srpske čitaonice „*Srpsko Narodno Pozorište*“ u Novom Sadu 16. jula 1861.

Ovo je pozorište delovalo u Novom Sadu od 23. jula do 1. oktobra 1861.

Posle ovog rada ode ova družina na gostovanje u Vukovar, gde je prikazivala do konca decembra 1861. a meseca februara i marta 1862. gostovala je družina u Karlovcima. Iz Karlovaca pređe družina u Bečkerek a odavle u Suboticu.

Prema navedenim podacima, koje je dao Jovan Đorđević u listu „*Pozorište*“ za god. 1896. a u broju

15, 16, 17 i 18. Srpsko je Narodno Pozorište prvi put gostovalo u Subotici početkom maja 1862. godine,

O radu pozorišta starali se iskreni srpski patrioti, poštar Božidar Vujić i Dr. Stojković.

Drugo gostovanje družine u Subotici pada krajem februara 1866. I ovaj je podatak zabeležio Jovan Đorđević.

Od godine 1866. do 1873. nije gostovalo Novosadsko Srpsko Narodno Pozorište u Subotici.

O daljnim gostovanjima nalazimo dovoljno podataka u „Pozorištu“, listu, koji izlazi u Nom Sadu a koji uređuje A Hadžić, pošto je ovaj list počeo izlaziti god. 1873.

Treće gostovanje Srpskog Narodnog Pozorišta u Subotici bilo je od 25. aprila do 12. juna 1874., društvo je prikazalo 28 predstava. Ovaj je događaj od historijskog značenja za razvitak narodne svesti u Subotici a opisan je oduševljeno u „Pozorištu“ 1874, broj 46., gde se kaže:

„U Subotici braća naša Bunjevci prigrlili su narodno naše pozorište kao svoje rođeno, te se tako samo tom njihovom oduševljenju može zahvaliti, što tamo pozorište nije pretrpelo nikakve štete. Odmah po dolasku našega pozorišta u Suboticu, pozdravio je „Subatički Glasnik“ naše narodno mezimče ovim rečima:

„Naša varoš evo već nedilju dana ima u svom krilu mile goste. Narodno pozorište u nedilju otpočelo je svoje dilovanje sa dramom „Miloš Obilić“. U koliko je mili gost nama narodno pozorište, pokazuje onaj mnogi broj građana, koji je u dvorani pozorišnoj prisutan bio. I to je tako dobro. Zašto da neprimamo razširenim rukama one, koji nama pridikuju sveto evanđelije, evanđelije narodne svisti. Netajimo i kažimo kako jeste. Osićamo svi bez razlike neko mrtvilo

u društvenom životu; neću da kažem, da nemamo društvenog života. Svi vidimo kako smo nemoćni, što dobrog, što koristnog stvoriti! A zašto? Nemamo narodnog duha! Nemamo duha, koji bi kazao: Rode! tvoja predhodnica neka te izvede iz duboke tamnoće na široko polje, da se svitli kano u raju, — na polje narodne prosvite. Tu smo svitlost smotрили onda, kada smo narodno pozorište u nedilju prvi put pozdravili! Kako prvi put? Ta i više je puta bio ovaj stvor narodnog duha — u pozorištu, na tom ognjištu prosvite! Istina, ali nije se njemu bunjevački puk tako odazvao kao sada. Druga vrimena, drugo sunce sjaje sa vedra neba.

Sunce, koje je razgrijalo srce roda našeg, pa nije se čuditi oduševljenju, što je sa svom mladom silom prodrlo, Ako je ovu posledicu naše slabo dilovanje uzrokovalo, rado nam je; ako je to duh vrimena pro-uzrokovao, još nam je draže! Manje će truda stati, viditi bunjevački puk na onom polju, koje polje njegovo narodno dostojanstvo zapovida zauzeti: narodnu prosvitu!

Naprid braćo, naprid rode! Kako je lipo čuti svojih slavnihih pridaka junačka dila pivati. Kako je drago umotvorenje narodnog duha uživati. I mi sve to dosad nismo čuli, mi sve to dosad nismo uživali! Čija je krivica, nećemo istraživati. Što je prošlo, tomu niko nepomože, što je sada, to prigrlimo, da barem naša prošlost bude lipa, bude temelj bolje budućnosti.

Mi nikad nismo ni sumnjali da se naš puk dobrom, lipom i istinitom neće odzi-

vati; jamčili su nam zato njegova plemenita svojstva, koja ga toliko odlikuju.

Bogatstvo, plemenstvo, i duševna sila našeg puka, sve su taka svojstva, koja treba i koje posiduje jedan narod, kojem je vikovit život suden. I evo sada ova tri svojstva skućila se, da griju pozorište narodnog duha, a nama da svitli i da da viditi prostor bolje budućnosti, di ćemo se susreti i kao hrabri i oduševljeni borci jedno drugog pozdraviti.

Vanredne zasluge, vanrednu nagradu zavriđuju, a našeg roda ovo vanredno lipo postupanje zaslužuje najdublje pripoznanje."

A pri polasku našega pozorišta iz Subotice rekao je „Subatički Glasnik“ ove značajne reči:

„Srpsko narodno pozorište prošaste nedilje završilo je svoje predstave sa „Saćuricom i Šubarom“ obće obljubljenom šalji-vom igrom od I. Okrugića Sremca. Pozorište ovde kod nas prouzrokovalo je onu posledicu, koju smo mi baš i očekivali: moralnu i dobru materijalnu posledicu. Krv nije voda! — to je naš bunjevački puk sjajno pokazao za vrime bavljenja pozorišta u Subotici. Po- hađo je pozorište kao crkvu, di popovi na- rodnog duha sladost jezika u srcu naša uli- vaju; nije mislio, jer nije čuo i znao, da se narodni osit tako očividno u one grudi može uliti, koje grudi sa svojom jednokrvnom braćom zajedno dosad nisu osićali za to, jer ovaj plemeniti osit nije imo ko dosada da pokrene. Sad zajedno osićamo: kako nam jedna krvca grije naše prsi, tako nas samo jedna prosvita može prosvitati: narodna pro-

svita, koju dostižemo onda kada se prosviti jednokrvne braće pridružimo. Svako bilje ima svoju zemlju i nemože svoj koren pod svakog podneblja zemlju puštiti, i tako i prosvita ima svoje polje — narodno polje — koju tamo treba brati, jer je samo na tom polju čista, i na tom polju sabrana, jedino je koristna, jer je narodna. A vrime je udesno bilo za narodno pozorište. Baš u ono vrime posetilo je nas, kada počinje duh Bunjevaca iz duboka sna buditi se, kada počinje sa iza sna otvorenim očima motriti narodnog genija, čiji ga je poljubac probudio. Crkva se u ono dobo gradila, kada je narod najpobožniji bio. Dugo ćemo osićati mili zvuk onog glasa, koji nas je u ovu crkvu zvao; glas divnog jezika, koji je iz vrline narodnog života tolike krasote spivo.

I zbog još jednog uzroka u dobro je vrime došlo narodno pozorište u Suboticu. Došlo je u ono vrime, kada se dušman krvavim rukama približavao ovom svetom oltaru naroda slovenskog da ga opogani, i propanutim ga navišćivaše, jer ga poganiti pokušavao. — Ali popovi pozorišta pokazali su, da ne samo ovaj prosvitni stožer stoji na temelju dobrom, nego da su i dostojne sluge ove svetinje. Divilo se njima sve građanstvo cile varoši, jer ne samo kao glumci nego kao i ljudi pokazali su, da su najsvetije koristi: narodne prosvite zastupnici.

Daj Bože, povratili se što prija opet na novo nama!”

U opšte naše pozorište učinilo je po rečima samih mađarskih listova čitav mali

prevrat u tamošnjem društvenom životu. i ostavilo je najlepší spomen za sobom. I sami oni listovi mađarski, koji su protiv našega pozorišta žestoko pisali, svakojakim ga nazivajući, priznali su kasnije, da take dobre igre i skladne celine u predstavama nisu videli ni na njihovim najboljim pozornicama. Tako isto hvalili su i vladanje naših glumaca i lep red u pozorištu. A bilo je i takih mađarskih listova, kojima je naše pozorište zadalo bilo malo straha, pa su tako pozivali vladu, da se postara o načinu, kojim bi se moglo mađarsko pozorište utemeljiti u doljnjim predelima. Tako je i sam „Hon“ tom prilikom ovo pisao: „U doljnjim predelima daje predstave dobro uređeno srpsko narodno pozorište, i zadobija tamo sve više i više prostora. To pozorište, na žalost, polazi i sam mađarski svit, koji razume nešto srpski. To je probudilo pažnju naše inteligencije, koja sada radi na tome, da utvrdi mađarsko pozorište u doljnjim krajevima. Na poziv advokata Petra Manića skupili su se predstavnici subotičke inteligencije na dogovor, pa su odlučili zamoliti ministarstvo unutrašnjih poslova, da i subotičko pozorište dođe u red subvencionisanih pozorišta, jer će se samo tako moći proizvesti u školama započeto pomadžarivanje. Na tu cel iskaće se 10.000 fr. a. vr. pomoći na godinu. U spomenici će se podrobno navesti veliki značaj i daleki domašaj dobro uređenog mađarskog pozorišta u Subotici.“

1875.—1880. Novosadsko Narodno Pozorište nije gostovalo u Subotici, ali je važno napomenuti, da je Tereza ud. Ostojića rođ. Zozuk iz Subotice, koja je

umrla 1876., ostavila Novosadskom Narodnom Pozorištu posle svoje smrti 1000 forinti, što je za ono vreme predstavljalo veliki kapital.

Četvrto gostovanje Novosadskog Narodnog Pozorišta bilo je u vreme od 15. marta do 15. maja 1881. kada je društvo prikazalo 80 predstava.

1882. i 1883. društvo nije gostovalo u Subotici.

Peto gostovanje pada u vreme od 13. aprila do juna 1884. godine a društvo je prikazalo 28 predstava. O ovim predstavama dao je opširne kritike u Subotičkim „Bunjevačkim Novinama“, od oznakom D—n P—ć narodni borac Dr. Dušan Petrović, koji i danas živi u Subotici.

Godine 1885.—1887. društvo nije gostovalo u Subotici.

Šesto gostovanje pada u vreme od 23. marta do 11. maja 1888. kada su prikazane 24 predstave.

1889. i 1890. društvo nije gostovalo u Subotici; ali je primilo od Samka Manojlovića 200 forinti kao zaveštaj pokojne Rakite Manojlović rođ. Beleslijin.

Sedmo gostovanje bilo je od 3. aprila do 21. maja 1891. kada je odigrano 26 predstava.

Za ova gostovanja karakteristične su sledeće 3 činjenice.

1. Jednoj od predstava prisustvovao je Milorad P. Šapčanin, upravitelj Srpskog Narodnog Pozorišta u Beogradu, kada su se davali njegovi komadi „Zadužbina cara Lazara“ i „Miloš u Latinima“.

2. Ove se godine prvi put javlja „Mesni Pozorišni Odbor“ u Subotici, kojemu je zadatak bio kao i svim sličnim odborima u drugim mestima, da se stara za što bolji moralni i materijalni uspeh Srpskog Narodnog Pozorišta. Iz ovoga se jasno vidi, da je organizacija bila smišljena i potpuna.

Mesni Pozorišni Odbor u Subotici sačinjavali su: Božidar Vujić, predsednik; Dr. Dušan Petrović, tajnik; Gliša Ostojić, blagajnik, i članovi odbora Dr. Sredoje Đorđević, Đura Manojlović, Dr. Vladislav Manojlović, Dr. Stevan Mihajlović, Milan Rajić, Josif Hadžić, Bogdan Dimitrijević, Joca Radić, Dušan Radić, L. Aradski, Kosta Lepedat, Lazar Vujić, Stevan Sekulić, Vlada Krnjajski, Aleksa Krnjajski, Paja Aradski.

3. Ovo je gostovanje neobično uspelo kako sa moralnog tako materijalnog gledišta, što su priznali i svi tadanji mađarski listovi. U izveštaju „Narodnog Pozorišta“ navada se: „*Naša braća polazila su revnosno naše pozorište u Subotici. Rodoljubive Srpkinje Subotičke privedile su pri polasku pozorišne družine a u počast joj oproštajno veče u varoškoj šumi*“ Gostovanje završilo je sa suviškom od 104 forinta i 14 novčića, pošto je prihod bio 4208 for. i 80 nov., a rashod 4104 forinta i 60 novčića.

1892.—1895. Novosadsko Srpsko Narodno Pozorište nije gostovalo u Subotici.

Osmo gostovanje bilo je od 6. do 30. maja 1896. a prikazano je 14 predstava.

Za ovaj dolazak družine nije bilo raspoloženja u Subotici, pošto je bilo vreme poodmaklo a poljski radovi u toku. Ipak nakon što se prihvatio za blagajnika Joca Radić, gostovanje je prilično uspelo ali se završilo deficitom od 503 forinta i 50 novčića.

1897. društvo nije gostovalo u Subotici.

Deveto gostovanje bilo je od 3. aprila do 11. maja 1898., a prikazano je 27 predstava.

„Neven“ u Subotici piše:

„*Naš puk sve se to boljma i radije zauzima za pozorište.... A upravi blagodarimo na rodoljubivoj trudbi, kojom nastoji sime prosvite i bratske sloge i uzajamnosti ovde u najplodnijem i najprikladnijem, a još neobrađenom zemljištu posijati*“.

„Bácskai Ellenör“:

„*Teško nam je priznati istinu, da Srpsko Narodno Pozorište stoji na višem stupnju nego podobna mađarska pozorišna društva*“.

1899. i 1900. društvo nije gostovalo u Subotici.

Deseto gostovanje bilo je od 29. marta do 27. maja 1901. Prikazano je 27 predstava zauzimanjem novog agilnog predsednika Mesnog Pozorišnog Odbora, Joce Radića, koji je ovu dužnost vršio sve do svoje smrti.

„Neven“ piše:

„*Srpska pozorišna družina zaista i zaslužuje ono oduševljenje i podupiranje, koje mu naša publika s dana u dan ukazuje, jer, bome nije šala da u Subotici evo već treći put napuni se pozorište, tako da njih priko tri stotine*

ne može dobiti ulaznica, a bome subotičko je pozorište jedno od najvećih narodnih pozorišta u Ugarskoj"....

„Pozorišnoj družini kličemo nerado »s Bogom«"....

„Mislimo da se sa želom celog srpskog naroda slažemo, kada želimo da gospodin Toma Hadžić zdrav i čio još mnogo godina upravlja sa srpskim narodnim pozorištem“.

Godine 1902. i 1903. društvo nije gostovalo u Subotici.

Jedanaesto gostovanje bilo je od 28. marta do 27. aprila 1904. Prikazano je 28 predstava pod upravnikom Branislavom Nušićem, a završilo je sa suviškom od 1288 Kr. i 79 fil. Uspeh treba zahvaliti opet Mesnom Pozorišnom Odboru, kojemu je perovođa Bogdan Svirčević.

Dvanaesto gostovanje bilo je od 6. aprila do 12. maja 1906. godine, a prikazano je 30 predstava. Ovde se pokazalo, da uspesi Srpskog Narodnog Pozorišta od gostovanja do gostovanja sve više rastu a narodna svest u Subotici da se sve više i više budi.

„Neven“ piše:

„Do sada je uvik bilo tužbe da kod nas imadu deficita, sada mislimo da su i materijalno zadovoljni, jer pozorište je uvik puno bilo i to većinom našega bunjevačkog naroda“.

God. 1907. nije bilo gostovanja.

Trinaesto gostovanje održano je od 2. maja do 31. maja 1908. a prikazano je 25. predstava.

God. 1909. nije društvo gostovalo u Subotici,

Četrnaesto gostovanje bilo je od 29. aprila do 9. juna 1910. a prikazano je 32 predstave.

1911. društvo nije gostovalo u Subotici.

Petnaesto gostovanje bilo je od 2. do 31. maja 1912. i prikazano je 28 predstava.

1913. nije društvo gostovalo u Subotici.

Šestnaesto gostovanje bilo je od 6. maja do početka juna 1914. god., a prikazano je 24 predstave. Ovde je važno napomenuti, da se je počelo sa predstavama za decu nedeljom posle podne. Za ove predstave plaćala su veća deca 20 filira, a manja deca 10 filira.

Gostovanje je u svakom pogledu uspelo, te završilo sa suviškom od 680 Kr. 21 filir.

Kolikog je bilo značenja gostovanje Srpskog Narodnog Pozorišta u Subotici i koji je duh vladao među Bunjevcima, najbolje nam pokazuje pisanje „Nevena“ od 9. maja 1914. u broju 19. Ovo je pisanje značajno, ako se uzme, da je bilo jedva četiri meseca pre početka svetskog rata. „Neven“ piše:

„O smetanju srpskom pozorištu se sve više govori. Mi se čudom isčuditi nemožemo netaktici varoške uprave ako oni na to pomišljaju, da zaustave našu rič još i na pozornici. Mi još sad ne govorimo više o toj stvari. Već samo savitujemo onima, kojih se to tiče, da ne draže narod, već nek dadu srpskim glumcima nek se sigraju dok ih je volja. Ta ako je i naša uprava u istinu mađarska, otkud ona dolazi do tog, da ulje lije na slaven-sko ognjište? Il hoće, da još više plamti?! Više pameti i strpljivosti“.

Posle ovog gostovanja izbio je svetski rat, gde je bio rad Novosadskog Srpskog Narodnog Pozorišta posvema ugušen.

Od opšteg je interesa zabeležiti, da je srpsko narodno pozorište imalo prema izveštajima iz 1912. o delovanju samog pozorišta, oko 750 članova diljem cele Vojvodine i Srema. Od ovih bilo je trinaest članova u Subotici i to:

† Božidar Vujić, poštar od 1866. ✓

† Ignjat Dimitrijević, trgovac od 1866. ✓

† Dr. Sredoje Đorđević, podnačeonik u miru od 1901.

† Izidor Kolarić, trgovac od 1866. ✓

Dr. Vladislav Manojlović, advokat od 1904. ✓

Dr. Jovan Manojlović, advokat od 1904. ✓

† Sofronije Pavković, policaj u miru, od 1873. ✓

† Dr. Jovan Petrović, advokat od 1905. ✓

† Jovan Radić, veleposednik od 1896. ✓

† Dušan Radić, veleposednik od 1901. ✓

Mica J. Radić, od 1901. ✓

Srpska Pravoslavna Crkv. Opština. od 1912. ✓

Subotička Srpska Štedionica, od 1912. ✓

Značaj i uticaj Srpskog Narodnog Pozorišta u Novom Sadu u opšte, a za Suboticu napose.

Uticaj Srpskog Narodnog Pozorišta na našu književnost, naročito na dramsku, jedva se dade izmeriti i oceniti. Veći deo pozorišnih dela do osnivanja Narodnog Pozorišta u Beogradu i Zagrebu

napisan je pod uplivom Srpskog Narodnog Pozorišta u Novom Sadu.

God. 1834. Vojvodanin Joakim Vujić dao je prve pozorišne predstave u Kragujevcu, a time je preneo pozorišnu umetnost u Srbiju.

God. 1840. je novosadska družina odigrala u Zagrebu, pred ushićenim Ilircima, prvu predstavu na srpsko-hrvatskom jeziku.

Beogradsko Narodno Pozorište u Beogradu osnovano je 1868. pod direktnim uplivom i sa jednim delom članova Srpskog Narodnog Pozorišta u Novom Sadu.

Delovanje Srpskog Narodnog Pozorišta od posebnog je i neprocenjenog značaja za Vojvodinu. I zato su gostovanja ovog pozorišta jedan od glavnih faktora kod uzdržavanja narodne svesti Srba i ostalih Slavena u Vojvodini.

„Spomenica“ na 50-godišnjicu rada (1861.—1921.) lepo karakteriše u ovom pogledu značenje Srpskog Narodnog Pozorišta:

„U kulturnoj istoriji našeg kraja ima ovo pozorište svoj naročiti značaj. Uz pravoslavnu crkvu, uz čkolu i knjigu, ono je bilo četvrti stub naše gnječene, tlačene i pokolebane narodnosti. I srpski glumac je, svojom igrom i pesmom, bio apostol nacionalizma.

Pa još jedna važna usluga. Pravoslavni deo naroda imao je u narodnoj crkvi i školi, i u svojoj Matici, kakve take oslonce svoje kulture. Ali, iz lako pojmljivih uzroka mi smo slabo mogli uticati na naše katolike, na Bunjevce i Šokce.... Da kobnih prilika! Dva brata su sedela jedan uz drugog, mučili su jednu muku, a nisu mogli da pruže jedan drugom ruku.... Samo je glumac slo- mio pregrade vlasnika. Pozornica je bila jedina naša kulturna veza s Bunjevcima. U isti mah, Narodno Pozorište je bilo jedina narodna ustanova naše katoličke braće. Kad

še u Subotici davao Kraljević Marko i Arapin ili Boj na Kosovu, pod dodirom čarobne palice Talijine, srušile su se u prah, za čas, sve kule nasilničke tuđe vlasti, i duša zarobljenog čoveka, slobodna od zemaljskih okova, prhnula je u vedre visine visine ideja i umetnosti. To je bila jedina prilika da se Bunjevac osetio i da je živeo kao narod. Ovu uslugu Srpskog Narodnog Pozorišta treba krupnim slovima zabeležiti u kulturnoj istoriji Srba i Bunjevaca."

Pozorište od
1915.—1925. godine.

Kao što je to napomenuto, gradsko je pozorište izgorelo 11. marta 1915. god. u vreme kada je svetski rat bio u punom jeku.

Gradska uprava nije bila u mogućnosti da pomišlja na gradnju novog pozorišta. Kako bi se ipak omogućilo ma i provizorno prikazivanje pozorišnih predstava, bila je preudešena god. 1915. dvorana za zabave hotela „Pešte“ za privremeno pozorište.

Posle oslobođenja gradska se je opština nalazila još u mnogo težem finansijskom položaju, pa se usled toga nije moglo pomišljati na izgradnju novog pozorišta, već se i nadalje iskorišćavala dvorana za zabave hotela „Beograd“ za prikazivanje pozorišnih predstava.

I ako je prikazivanje u ovakovom privremenom pozorištu bilo skoro nemoguće, ipak je vredno zabeležiti, da je od god. 1919. do 1925. u ovom pozorištu gostovalo :

Srpsko Narodno Pozorište iz Novog Sada,

Narodno Kazalište iz Osijeka,

Moskovski Hudožestveni Teatar, a osim toga prikazale su ovde niz predstava Dinulovićeve: putujuća družina i domaće diletantske družine.

Svako ovo prikazivanje pozorišnih predstava u sali za zabave hotela „Beograd“, pokazivalo je jasno na veliku opasnost u slučaju požara ili panike publike, pa prema tome na potrebu, da se čim pre pristupi izgradnji novog pozorišta.

Predradnja oko novogradnje pozorišta počevši od 1925. god.

Inicijativom gradskog Inžinjerskog Odeljenja bilo je počevši od 1921 god. pitanje izgradnje Gradskog

Pozorišta stalno podržavano na dnevnom redu. U god. 1921., saradnjom inženjera Koste Petrovića i arhitekta Stevana Vaci-a izrađeni su nacrti za manje intimno pozorište, pod preduslovom angažovanja najmanjih novčanih sredstava, jer kod tadanjeg slabog finansijskog stanja grada Subotice, bio je to jedini mogući način doći do pozorišta.

Ovakovo rešenje izgradnje pozorišta usvojila je i jedna šira anketa gradskog Senata, Pozorišnog Odbora, Građevinskog Odbora, zastupnika Udruženja Inženjera i Arhitekta i zastupnika štampe. — Na žalost ovaj se projekat nije moga oživotvoriti ni god. 1922. niti 1923., usled nesređenih gradskih financija.

Povoljni momenat nastupio je god. 1924. kada je gradska uprava za izgradnju Gradskog Pozorišta odredila svotu od Din. 1,000.000.—, a osim toga Ministarstvo Prosvete odobrilo subvenciju od Din. 300.000.—.

Posle ovog uzeo je gradski odbor 7. juna 1924. ponovo u razmatranje izgradnju Gradskog Pozorišta, te je rešio, da se prvobitna osnova zabaci, a novogradnja Gradskog Pozorišta izvede u većem štilu. Na osnovi ovog rešenja održan je idejni konkurs, posle kojeg su izrađeni planovi za novogradnju pozorišta. Po ovim nacrtima iznosila je predračunska svota za novogradnju pozorišta, uključivo uređaja i nameštaja, svotu od $10\frac{1}{2}$ milijuna dinara. U ovo je doba gradska uprava raspolagala, za izgradnju pozorišta, sa svotom od zaokruženo 1,600.000.—, a da se nađu dalnja novčana sredstva, nije bilo nikakvog izgleda. Prema tome bila su moguća dva rešenja: ili da se izgradnja pozorišta odloži na neizvesno vreme, dok se prikupe potrebna novčana sredstva, ili da se nađe novo rešenje za izvršenje novogradnje a u okviru novčanih sredstava, koje su gradskoj upravi stajale na raspoloženju.

Gradnja Gradskog
pozorišta 1926. god.

Ovo je pitanje sretno rešilo gradsko Inženjersko Odelenje zajedničkom saradnjom šefa odelenja Ing. Koste Petrovića, Ing. Franje Freliha, Arh. Vase Stefanovića i Ing. Adama Guttweina, tako, da se je stvorilo pozorište, koje će u skorijoj budućnosti zadovoljavati zahtevima publike i moderne binske tehnike. Novčana sredstva, koja su gradskoj upravi stajala na raspoloženju u glavnom dostajala su izgradnju

samog pozorišta, jer je Gradska Uprava raspolagala sa Din. 1,600.000'—, a izgradnja samog pozorišta stajala je oko 1,750.000'— dinara.

Nadalje nedostajala su potrebna novčana sredstva za uređaj pozorišta, kao i nabavku potrebnih inventara, kulisa i uređaja bioskopa.

Za ovu svrhu stavila je Gradska Štedionica u Subotici pod najpovoljnijim uslovima na raspoloženje svotu od Din. 1,610.000'—, te je i na ovaj način dokazala opravdanost i potrebu svoga delovanja.

Sa gradnjom pozorišta započeto je 15. februara 1926. god., dok je gradnja, instalacija i unutarnje uređenje dovršeno 15. decembra 1926., a pozorište otvoreno na svečan način 10. januara 1927. god. gostovanjem Narodnog Pozorišta iz Beograda.

Na gradnju pozorišta utrošeno je Din. 1,750.000'—

Na uređaj pozorišta, uređaj bioskopa, nabavku pozorišnih inventara, kulisa, aparata za binsko osvetljenje i t. d. Din. 1,460.000'—

Ukupno je utrošeno Din. 3,210.000'—

Po jednodušnom sudu pozorišnih stručnjaka, kraj neznatnih materijalnih sredstava, novogradnja je Gradskog Pozorišta neobično uspela, jer je:

1. raspoloživi prostor potpuno iskorišten. Pozorište ima ukupno 747 mesta, i to 360 mesta u parteru, 32 mesta u ložama, 214 mesta na balkonu i 141 mesto na galeriji. Sa svakog sedišta osobita je mogućnost gledanja, pored udobnog sedenja. Stajaćih mesta nema.
2. Akustika je odlična.
3. Pozornica je prostrana, udesna a snabdevena sa svim potrebnim binskim uređenjima.
4. Sigurnost je u pozorištu potpuna za slučaj požara ili panike.
5. Celo pozorište snabdeveno je sa odličnim instalacijama centralnog loženja i ventilacije.

**Delovanje Gradskog
Pozorišta u god. 1927.**

Gradska je uprava pokušavala da za svoje pozorište osigura državnu subvenciju, ali je to ostalo bez uspeha.

Nakon temeljnog i svestranog ispitivanja, gradska je uprava došla do zaključka, da je održavanje stalne

pozorišne trupe u Subotici, bez državne subvencije, posvema nemoguće. Ispravnost se ovog stanovišta pokazuje najbolje neuspesima oblasnih pozorišta u Novom Sadu, Osijeku, Sarajevu i Splitu, gde kraj velikih državnih subvencija ova pozorišta jedva žive, a u poslednje vreme nivo istih sve više pada.

Iz ovih razloga rešila se gradska uprava:

1. da će priređivati pozorišne predstave samo gostovanjem državnih i oblasnih pozorišta;

2. da će priređivati ove predstave najviše dva puta nedeljno. Preostali slobodni dani iskoristiće se za priređivanje bioskopskih predstava. **Zarada bioskopa ima se upotrebiti na otplatu duga kod Gradske Štedionice za uređaj i nabavku inventara Gradskog Pozorišta, kao i za pokrivanje eventualnog deficita kod priređivanja pozorišnih predstava.**

Ovakovo gradsko preduzeće nesme biti ovisno od teške gradske administracije, pa je stoga gradska uprava poverila privremeno rukovanje sa Gradskim Pozorištem i Bioskopom, a za račun opštine grada Subotice, „Upravnom Odboru Gradskog Pozorišta“, kojemu je sada predsednik:

gradonačelnik Dr. Dragutin Stipić, a članovi:

Cvetko Manojlović, direktor muzičke Škole.

Ilija Lepedat, direktor Gr. Štedionice.

Ing. Kosta Petrović, šef gr. Inž. Odeljenja i

Aleksandar Suvajdžić, gr. glavni računovođa.

Upravnom je Odboru dužnost:

1. Koristonosno rukovati, za račun opštine grada Subotice, sa celokupnim preduzećem Gr. Pozorišta, Bioskopa i svečane koncertne sale.

2. Priređivati što više pozorišnih predstava, u koliko će se naći za iste odziv kod publike.

3. Priređivati umetničke koncerte.

4. Priređivati poučna predavanja i potpomagati slične priredbe kulturnih i humanih društava.

5. Priređivati propagandistične i poučne filmove za narod, školu i vojsku.

Celokupnu administraciju i vođenje knjiga vršila Gradska Štedionica što znatno je olakšalo rad Upravnog Odbora.

Delovanje Upravnog Odbora Gradskog Pozorišta u godini 1927. bilo je sledeće:

I. Priredbe u Gradskom Pozorištu.

1. Gostovanje Narodnog Pozorišta iz Beograda.

Oper e.

10.	I.	1927.	„Carska Nevesta“	posetilo 747 osoba
31.	I.	1927.	„Toska“	747 „
19.	IV.	1927.	„Rigoletto“	747 „
20.	IV.	1927.	„Madam Beterflaj“	747 „
11.	VII.	1927.	„Bal pod maskama“	410 „
12.	VII.	1927.	„Minjon“	530 „
13.	VII.	1927.	„Jevrejka“	690 „
3.	X.	1927.	„Traviata“	617 „
4.	X.	1927.	„Aida“	747 „
26.	XI.	1927.	„Pikova Dama“	747 „

Balet.

11.	I.	1927.	„Kopelija“	} posetilo 747 osoba
			„Polovecki Logor“	
1.	II.	1927.	„Labudovo Jezero“	747 „
8.	XI.	1927.	„Žizela“	680 „

Drama.

22.	II.	1927.	„Narodni Poslanik“	posetilo 420 osoba
23.	II.	1927.	„Ukraćena Goropad“	520 „
25.	X.	1927.	„Ridokosa“	380 „
26.	X.	1927.	„Đido“	410 „

2. Gostovanje Narodnog Pozorišta iz Novog Sada.

Drama.

17.	I.	1927.	„Uzoran Muž“	posetilo 380 osoba
18.	I.	1927.	„Rodaka iz Varšave“	218 „

Opereta.

11.	IV.	1927.	„Lepa Jelena“	posetilo 440 osoba
12.	IV.	1927.	„Kloklo“	260 „

3. Gostovanje Narodnog Kazališta iz Osijeka.

Drama.

7.	II.	1927.	„Dr. Sabo Juci“	posetilo 300 osoba
8.	II.	1927.	„Antonija“	365 „
13.	VI.	1927.	„Nasilno Ukonačavanje“	110 „
14.	VI.	1927.	„Peg Srce Moje“	160 „

Opereta.

24. I. 1927.	„Adie Mimi“	posetilo 440 osoba
25. I. 1927.	„Terezina“	„ 460 „
14. II. 1927.	„Ciganska ljubav“	„ 390 „
15. II. 1927.	„Grofica Marica“	„ 550 „

4. Gostovanje Srpskog Narodnog Pozorišta iz Novog Sada.

Drama.

28. III. 1927.	„Đido“	posetilo 542 osobe
29. III. 1927.	„Koštana“	„ 700 „

5. Gostovanje „Glumaca bivšeg Reinhardovog pozorišta u Berlinu“.

Drama.

23. IV. 1927.	„Pigmalion“	posetilo 730 osoba
30. V. 1927.	„Ingeborg“	„ 310 „

6. Gostovanje „Habimah“, jevrejsko pozorišno društvo iz Praga.

7. VI. 1927.	„Der Talmudist“	posetilo 660 osoba
8. VI. 1927.	„Der Idiot“	„ 686 „
20. VI. 1927.	„Dybuk“	„ 213 „
29. VIII. 1927.	„Kol Vidrech“	„ 210 „
30. VIII. 1927.	„Kralj Prosjaka“	„ 216 „

7. Koncerti.

6. IV. 1927. Nicola Ancier Casteran iz Beograda, harfa i gđa Geiger iz Zagreba, glasovir, posetilo 210 osoba.

30. IV. 1927. Societa Poléforica Romana iz Rima, kor iz Sikstusove kapele, posetilo 650 osoba.

4. V. 1927. Koncert Pevačkog Društva „Neven“ posetilo 360 osoba. 13. XII. 1927. Pevačko Društvo „Kuhač“ iz Osijeka, Rekvijem od Verdija, posetilo 332 osobe.

19. XII. 1927. Koncertno i Baletno Veče gđe Žaludove i Margerete i Maksa Promana, posetilo 369 osoba.

8. Redovne bioskopske priredbe.

Prikazana su 122 filma na 778 predstava, koje je posetilo 302.762 osobe.

9. Prosvetna predavanja, poučni i propagandistički filmovi za narod, škole i vojsku.

29. I. 1927. Bioskopska prikazivanja o postanku kristala. 2 predstave za srednje škole.

30. I. 1927. Isto za osnovne škole.
13. III. i 15. V. 1927. „Majčin dan“, priredba Zadruga Srпкиnja u Subotici.
31. III., 1. IV. i 2. IV. 1927. Film „Majka“, 4 predstave za osnovne i srednje škole.
14. IV. i 20. IV. 1927. Propagandno predavanje o veštačkom dubretu sa filmskim prikazivajima, 2 predstave za ekonomu i vojsku.
6. XI, 1927. Propagandno predavanje i film o mleku, Dr. Ljubomir Mladenović, veterinar, 1 predavanje za škole.
- 20., 21., 22. i 23. XI. 1927. Predavanja o Caru Jovanu i prikazivanje filma „Dubrovnik“, 7 predstava za osnovne i srednje škole.
24. XI. 1927. Jedna predstava „Crvenog Krsta“.
29. i 30. XI., 4. i 6. XII. Poučni film „Čudesna Mora“ i propagandni film VIII. Svesokolski Slet u Pragu 1926. god., 6 predstava za osnovne i srednje škole.
13. IV. i I. XII. 1927. Akademije Sokolskog Društva u Subotici.
- Prema tome priređena je 26 prosvetnih i poučnih predavanja i filmova, koje je posetilo 20.440 osoba. Sve troškove ovih priredaba snosilo je gradsko pozorište, jer je pristup istima bio većim delom besplatan.

II. Priredbe u svečanoj koncertnoj sali.

15. I. 1927. Josip Krumpholz iz Subotice, koncert na glasoviru, posetilo 268 osoba.
14. V. 1927. Juro Tkalčić, umetnik na čelu i Ciril Ličar, umetnik na glasoviru, koncert posetilo 279 osoba.
4. VI. 1927. Mirko Kramer, umetnik na violini iz Subotice, koncert posetilo 180 osoba.
15. VI. 1927. Josip Čović, pevač iz Beograda, koncert posetilo 160 osoba.
25. VI. 1927. Devov pevački kvartet iz Maribora, koncert posetilo 120 osoba.
29. X. 1927. Šefčikov gudalački kvartet iz Praga, koncert posetilo 298 osoba.
8. XII. 1927. Mirko Kramer, umetnik na violini iz Subotice, koncert posetilo 189 osoba.

Osim ovih koncerata priređeno je u koncertnoj sali 16 balova i 8 izložaba, raznih predstava, banketa i t. d.

Upravni je odbor prema tome priredio u godini 1927.:

19 dramskih predstava	koje je posetilo	7.530 osoba
10 opernih predstava	" " "	6.753 "
3 baletne predstave	" " "	2.180 "
6 operetnih predstava	" " "	<u>2.540 "</u>
dakle je ukupno bilo priređeno 38 pozorišnih predstava		
	koje je posetilo	19.003 osoba
Nadalje je priređeno 12 koncerata	" " "	3.406 "
Redovnih bioskopskih predstava priređeno je 778	" " "	203.762 "
Prosvetnih predavanja, poučnih i propagandističkih filmova i ostalih priredaba priređeno je 26	" " "	20.440 "
U svečanoj sali bilo je raznih priredaba (izložbe, predstave, bankei i t. d.) 24	" " "	6.000 "

Dakle, u Gradskom Pozorištu i svečanoj sali bilo je održano 878 raznih priredaba, koje je posetilo ukupno 351.611 osoba.

U Subotici, na Novu Godinu 1928.

Ing. KOSTA D. PETROVIĆ.

Upravni je odbor priredio ovaj priručnik u godini 1933.
 19. dana studija predavača...
 10. operativni predavači...
 3. balneološki predavači...
 6. operativni predavači...
 dable je ukupno bilo priredeno 38 p...
 xotičnih predavača...
 Nabavio je priredeno 12 koncertna...
 Redovnih bioškopskih pred...
 stava priredeno je 738...
 Prosečnih predavanja po...
 učila i propagandističkih...
 filmova i ostalih ostvarenja...
 radimo je 26...
 Uvedenoj sali bilo je...
 redaka (uključujući predavače) 10...
 kati 41 24...
 Dable u Grandskom Pozorištu i uvedenoj sali bilo je...
 održano 878 raznih predavanja, koje je posetilo ukupno...
 321.611 osoba.

U Subotici na Nova Godina 1938

Dr. KOSTA D. PETROVIĆ

Iluzije i ostvarenja...

(Faint, mostly illegible text, possibly bleed-through or very faded print)

Gostovanja Narodnog Pozorišta iz Beograda.

Podaci o delovanju Gradskog Pozorišta u Subotici govore nam jasno, da se glavni deo uspeha rada našeg pozorišta osniva na gostovanjima Narodnog Pozorišta iz Beograda.

Narodno Pozorište iz Beograda prikazalo je god. 1927. 10 opernih predstava, 4 baleta i 4 dramske predstave.

Ova su prikazivanja bila savršena, te su oduševila subotičku publiku.

U znak priznanja i zahvalnosti gradonačelnik je grada Subotice uputio gospodinu Ministru Prosvete sledeću zahvalnicu:

„Gospodinu Ministru Prosvete!

U najtežim ekonomskim i finansijskim prilikama, opština je grada Subotice ponovno podigla Gradsko Pozorište, koje je izgorelo 1915. godine.

Ovo je pozorište podignuto u glavnom iz opštinskih sredstava.

Novo je Gradsko Pozorište otvoreno na najsvečaniji način 10. januara 1927. god., gostovanjem Opere Narodnog Pozorišta u Beogradu.

Ovaj će dan ostati zabeležen zlatnim slovima u analima grada Subotice, jer je ravan danu našeg oslobođenja od tuđinskog jarma, pošto ovaj dan možemo obeležiti kao početak našeg duhovnog oslobođenja i ujedinjenja, pod uplivom naše narodne kulture i umetnosti.

Ovaj dan mogao je biti tako značajan samo najsusretljivijim, idealnim i nesebičnim radom uprave i umetnika Narodnog Pozorišta u Beogradu, koje je Vašom dobrotom uveličalo otvaranje našeg Gradskog Pozorišta.

Gospodine Ministre!

Od otvaranja našeg gradskog pozorišta proteklo je nekoliko meseci, vreme, koje je obično kod kulturnih institucija kao što je pozorište, od malog značenja. Pa ipak! Ovo je kratko vreme pokazalo, kakovi se dadu postići uspesi kulturnim radom pozorišta na kritičnoj i severnoj tački naše otadžbine u našoj Subotici, gde je ovo pozorište doprinelo, u ovom kratkom vremenu, u prvom redu, da se je u našem slavenskom življu podigao ponos i samopouzdanje, a kod Neslavena (Mađara i Jevreja) postiglo se veliko priznanje i poštovanje naših narodnih institucija.

Na ovaj će se način odstraniti u najkraće vreme neželjan uticaj sa strane.

U drugom redu doprinosi ovo pozorište kulturnom razvitku našeg grada i celokupnog građanstva.

Neosporna je činjenica, da se ovakovi uspesi, u relativno kratkom vremenu, mogli postići samo prvoklasnim priredbama, kako je to dalo Narodno Pozorište u Beogradu, sa svojim gostovanjima drame i opere.

Gospodine Ministre!

Cilj je ove predstavke u prvom redu, da Vam zablagodarim u ime celokupnog građanstva grada Subotice na velikoj predusretljivosti i razumevanju, koje ste pokazali spram našeg pozorišta, te što ste omogućili gostovanje Beogradskog Narodnog Pozorišta u Subotici.

U drugom redu dozvolite, da Vam podastrem sledeću molbu:

Upravnik Narodnog Pozorišta g. Milan Predić, direktor opere g. Stevan K. Hristić, direktor drame g. Dr. Branko Gavella, tehnički šef g. Ing. Velja Jovanović, kao i celokupni umetnički i tehnički personal dokazali su svojim idealnim i nesebičnim radom beskrajnu ljubav i neopisivo razumevanje za naše Subotičko Pozorište, pa bi nas Gospodine Ministre neobično zadužili, ako bi svima izrazili našu najveću blagodarnost i Vaše priznanje

Gospdine Ministre!

Gostovanjem Beogradskog Narodnog Pozorišta, ulito je Neslavovima poštovanje spram naše države i naših kulturnih institucija više nego mnogim drugim merama, pa zato državni interesi imperativno zahtevaju, da se ovakav rad nastavi.

Iz ovog sledi, da se svakom prilikom, kod prosuđivanja rada Narodnog Pozorišta u Beogradu, moraju uzeti u vid ovi veliki uspesi, te da se ovo uzme u obzir i kod određivanja materijalnih sredstava Narodnom Pozorištu u Beogradu.

Gospodine Ministre!

Jednodušna je molba celokupnog građanstva grada Subotice, da se Gradsko Pozorište u Subotici smatra kao posinak Narodnog Pozorišta u Beogradu...

„Pozorišni Godišnjak“ Narodnog Pozorišta u Beogradu za god. 1926.—1927. donosi o gostovanjima u Subotici sledeće:

Narodno Pozorište, pozvano da otvori prepravljeno Gradsko Pozorište u Subotici, 10 januara 1927 g., počelo je u njemu seriju gostovanja, sa namerom da svakoga meseca priredi bar dve predstave dramskog i dve muzičkog odseka. Po zamisli Odbora za Gradsko Pozorište u Subotici broj gostovanja morao je biti još veći, ali se docnije pokazalo da ja gubitak vremena a i materijalna šteta za Narodno Pozo-

rište, tolika da se Gradsko Pozorište moralo zadovoljiti ređim učešćem Beograda. Svojom prvom predstavom, za koju je upotrebilo ceo svoj personal kao za redovnu predstavu u Beogradu, sa orkestrom zajedno, prestoničko Pozorište dalo je prvi put takvo merilo svojih priredaba da nije moglo da se odazove želji Subotičana, po kojoj bi izvrsno obnovljeno Pozorište bilo neka vrsta filijale Narodnog Pozorišta na krajnjem severu naše otadžbine.

Uspeh ovih predstava bio je takav da se može s pravom reći da je Subotica, naviknuta na umetnički i kulturni uticaj sa severa, počela da traži sa juga, iz središta ujedinjene velike Kraljevine, svu višu zabavu koju daju Pozorišta.

Kritičari listova na svima jezicima odali su visokome nivo-u prestoničkog Pozorišta hvalu, koja je bila izražena i u jednoj predstavi Gradonačelnika Gospodinu Ministru Prosvete, uz molbu da najviši faktori ceo sistem stalnog gostovanja i dalje podrže i olakšaju. Ministarstvo Saobraćaja, u svakom slučaju, učinilo je najviše da se ta ideja pored svih teškoća održi i dalje u programu rada Narodnog Pozorišta.

Napor Narodnog Pozorišta ogleda se u tome što je, radi prestiža i efekta kod publika, koja je, većinom, imala prilike da se upozna sa repertoarom pozorišta u velikim centrima bivše Monarhije, prenosilo celokupnu opremu koja se upotrebljuje u Beogradu, pa šta više i mali pokretni aparat za osvetljenje, potreban na još nedovršenoj pozornici u Subotici. Osoblje je, zbog predstava i proba kod kuće, moralo da putuje iste noći kad je i igralo.

Uprava Narodnog Pozorišta, u želji da i najširim krugovima Subotičkog građanstva omogući posetu, težila je samo da pokrije svoje troškove.

Prvu predstavu Narodnog Pozorišta u Subotici, koja je bila uopšte i početak Gradskog Pozorišta, posetio je izaslanik Gospodina Ministra Prosvete. Tome je sledovala zahvalnica od strane Grada Subotice Gospodinu Ministru, kao i upravniku Narodnog Pozorišta.

Uprava Narodnog Pozorišta u Beogradu.

Milan Predić, upravnik pozorišta, dramski i umetnički kritičar (24/XI 1881, Pančevo). Gimnaziju je svršio u Beogradu, a 1901—1907 studirao je u Parizu i položio na Sorboni lisans iz književnosti. Radio je jednu godinu kao profesor, a 1908 postavljen je za dramaturga u Narodnom Pozorištu u Beogradu. 1909 proveo je na studijama u Minhenu, a od 1910 stalno je u pozorištu. Aktivno je učestvovao u svima ratovima. 1924 postavljen je za upravnika, 1925 je pensionisan, pa opet vraćen. Predić je radio u Narodnom Pozorištu na modernisanju repertoara i glume, pripadajući i sam modernističkom naraštaju od 1900. Predić je pisao velik broj članaka, recenzija i prikaza o pozorištu, o dramama i o likovnoj umetnosti, i o slikarskim i vajarskim izložbama, većinom u Srpskom Književnom Glasniku.

Stevan K. Hristić, direktor opere u Beogradu, šef beogradske filharmonije, kompozitor opere „Suton“ koja je po mišljenju kritičara inaugurisala novu epohu u nacionalnoj muzičkoj literaturi. Kompozitor prvoga domaćeg oratorijuma „Vaskresenje“, i čuveno „Opela“ za mešoviti hor. Osim toga i Hristić je komponovao solo i horske pesme i fantaziju za violinu i orkestar kao i narodni komad Čučuk-Stanu sa kojom je 1907. godine poženjeo prvi umetnički uspeh.

Ranije dirigent beogradske opere, stao je od pre tri godine na čelo ove naše kulturne ustanove.

Hristić je svršio konzervatorijum u Lajpcigu, a zatim je proveo dve godine na putu radi studija u Rimu, Parizu i Moskvi. Pored Lajpciga i ovoga umetničkog putovanja u Italiju, Francusku i Rusiju, Hristić je proveo duže vreme i u Beču, tako da je dobio široko muzičko obrazovanje na izvorima muzičkih centara.

Dr. Ranko Mladenović., književnik (28/6 1893. Pirot). Srednju školu je svršio u Beogradu, a filosofiju je studirao u Cirihi i u Ženevi. Doktorat je položio u Bernu. 1921 postavljen je za suplenta gimnazije u Beogradu. 1922 do 1923 bio je urednik časopisa Misao. 1923 postao je profesor, i u isto vreme ušao je u beogradsko Narodno Pozorište za činovnika uprave i pomoćnog reditelja. 1925 bio je kratko vreme šef kabineta ministra Prosvete, a zatim je postavljen za generalnog sekretara Narodnog pozorišta. — M. je počeo još kao student da piše stihove i pozorišne kronike, i posle se često javljao po književnim časopisima i dnevnim listovima. Za vreme jednogodišnjeg urednikovanja u Misli pokušao je, da oko toga časopisa okupi pristalice poslednjih struja u književnosti. Još nije izdao zbirku svih svojih pesama, a 1926 počeo je da štampa u zasebnim sveskama svoje dramske gatke: Sindžiri.

Dr. Branko Gavela, reditelj i ravnatelj zagrebačke drame (27/VII 1885), 1909 do 1917 bio je pristav u universitetskoj biblioteci. Neko vreme bio je kazališni kritičar u „Agrarmer Tagblatt“-u i Savremeniku. Od 1922 ravnatelj je drame. Raskošna inscenacija uz samostalne ideje glavno su obeležje njegovoga rada na pozornici.

Velimir P. Jovanović, inženjer, tehnički šef. Rodio se 7. juna 1892 god. u Usti kod Orlice, Čehoslovačka Republika. Osnovnu školu, gimnaziju i Tehnički Fakultet svršio u Beogradu. U Beogradsko Narodno Pozorište stupio kao član drame 1. septembra 1913 godine, uskoro zatim napusti dramu i posvećuje se izučavanju binske tehnike, koju prekida evropskim ratom, odlazi na vojnu obavezu. Po svršetku rata vraća se u Narodno Pozorište, završava tehničke studije na univerzitetu i ostaje i nadalje u pozorištu kao tehnički stručnjak. A 1925 postavljen je za tehničkog šefa Narodnog Pozorišta. Saradivao je na uređivanju pozornice pozorišta u Subotici.

Osoblje Gradskog Pozorišta i Bioskopa.

Upravnik Bioskopa:

Antun Levai

Blagajnici:

Kosta i Aranka Stojković

Pozorišni slikar:

Sava S. Rajković

Staratelj pozorišta:

Stipan Vojnić

Operater Bioskopa:

Aleksandar Nagyteleki

Ložač:

Matija Bilković

Električar:

Julije Teleki

Biljetari:

Aleksandar Evetović

Mijo Rudinski

Mihajlo Kudliman

Pantelija Narožnij

Mate Kopilović

Stevan Kučera

Milan Karna

Sluge:

Ilija Ilin

Stipan Kolar

GRADSKO POZORIŠTE U SUBOTICI.

U utorak, 10. januara 1928. god.
Gostuje Beogradsko Narodno Pozorište

BORIS GODUNOV

Muzička drama u četiri čina sa prologom.

Po Puškinu i Karamzinu — Preveo V. Živojinović.

Muzika od M. P. Musorskog.

Dirigent: g. Brezovšek,

Reditelj: g. T. Pavlovski.

L I C A :

Boris Godunov	g. Jurenjev
Fjodor	}	njegova dea	.	.	g-ca Batranjac
Ksenija			.	.	g-đa Voljevač
Ksenijina dadilja	g-ca Vrhunac
Knez Šujski	g. Petrović
Pimen, kroničar	g. Pihler
Dimitrije Samozvani (zvan Grigorije)	g. Karavia
Marina Mnišek, kći vojvode od Sandomira	g-đa Pinterović <i>Valjani</i>
Varlaam	}	kaluđeri skitnice	.	.	g. Marijašec
Misail			.	.	g. Nikolić
Krčmarica	g-ca Vrhunac
Bezazleni	g. Petrović
Nikitić, pristav	g. Šumski
Granični stražar	g. Tucakoaić
Prvi	}	bojar	.	.	g. Dijevski
Drugi			.	.	g. Šumski
Komornik	g. Nikolić

Narod, bojari, bojarke. Poljska gospoda i dame — sveštenici —
isposnici i t. d. Vreme 1598-1605 god.

Posle predstave čekaju tramvajska kola: za Palić pred pozorištem, a za Aleksandrovo
pred Bunjevačkom Maticom.

Početak tačno u 8 časova u veče.

Karte se mogu dobiti na blagajni Gradskog Pozorišta
od 10—12 pre podne i od 3—5 sati posle podne.

Boris Godunov.

1. *slika.* Trg na Kremlju u Moskvi. Svečana povorka bojara, koji prate novoizabranog cara, Borisa, na krunisanje u katedralu. Narod kličući pozdravlja svoga Gospodara.

I. čin. Čelija u manastiru „Čudov“. Monah Pimen neumorno radi na svome letopisu, koji će se završiti strašnim umorstvom carevića, kojega je Boris uklonio s puta, da se može popeti na presto. Letopis će nastaviti Pimenov drug Grigorije, koji je vršnjak umorenog carevića. Taj Grigorije je vrlo ambiciozan mladić. On se rešio, da će osvetiti smrt carevića Dimitrija.

2. *slika.* Birtija na litavskoj granici. Birtija je puna svakojakih skitnica i protuha. U tu birtiju dolazi Grigorije: „lažni Dimitrije“ s dvojicom druga-monaha. Dok njegovi drugovi piju, Grigorije se razgovara s krčmaricom da sazna koji put vodi na litavsku granicu. U to uđu gonioći, Grigorije skoči kroz prozor na ulicu i sretno pobjegne.

II. čin. U carskoj palati. Careva kći, Ksenija, plače, jer joj je uoči venčanja umro verenik. Uzalud je teši dadilja. I car dolazi u sobu. Njega mori grižnja savesti zbog ubistva carevića. Glad i kuga haraju po zemlji, a sve je to kazna Božja zbog umorstva. Grof Šujski donosi mu vest, da je u Litvi lažni Dimitrije pobunio narod. Šujski uverava cara da je on svojim očima video carevića u mrtvačkom sanduku.

III. čin. Bašta vojvodske palate u Šandomiru. Lažni Dimitrije se silno zaljubi u lepu Poljkinju: Marinu, kćer vojvode od Sandomira. I ona ga ljubi, ali mu izjavljuje da će samo u tom slučaju poći za njega, ako on postane car. Lažni Dimitrije, koji je do tada oklevao, stavi se sada na čelo poljskih magnata, da obori Borisa.

IV. čin. Sala za primanje u carskoj palati. Sakupljeni bojari osudili su na smrt lažnog Dimitrija. Dolazi Boris, polumrtav od grižnje savesti. Jedina mu je još nada, da ga je Šujski možda prevario i da je carević živ. Ali mu je i ta nada uništena, kad se vrati s hodočašća. Pimen i javlja, da je bio na grobu carevića. Boris se sruši i oseća da se približava kraj. Umirući opominje sina da se čuva spleta bojara i imenuje ga za svoga naslednika.

Boris Godunov

1. kép. A moszkvai Kreml tere. A bojárok ünnepi menetben kísérik a koronázandó cárt, Borist, a székesegyházba. A megfélemlített nép hódol urának.

I. felvonás. A Csudov-kolostor cellájában írja fáradhatatlanul krónikáját Pimen szerzetes. A cárevics meggyilkolása fogja befejezni a krónikát. Cellatársa, Grigorij, fogja krónikáját Pimen halála után folytatni. Ezt a Grigorijt nagy ambíció fűti s elhatározza, hogy meg fogja bosszulni a cárevics halálát, akivel egykoruak voltak. Kiadja magát Demetriusnak, hirdetvén, hogy az csudálatos módon kikerülte a gyilkos törét s életben van.

2. kép. Csárda a litván határon. Benne mindenféle csavargó. Két szerzetestársával ide jön az ál-Demeter, aki megszökött a cár kopói elől, s míg társai isznak, ő kikérdezi a korcsmárosnét a Litvániába vezető út felől. Ép belépnek üldözők, s ő az ablakon át szerencsésen megmenekül.

II. felvonás. A cár termében. A cár leánya, Xénia, siratja esküvő előtt meghalt völegényét. Dajkája hasztalan vigasztalja. Jobban sikerül ez a kis cárevicsnek pajkos játékaival. Bejön Boris cár is gondterhelten; kinozza a lelkiismeret, mert megölette Demeter cárevicset, hogy saját magának utat nyisson a trónra. Éhség és döghalál pusztítja a népet: Isten büntetése ez. Gróf Sujski belép és jelenti, hogy egy lázadó, aki magát Demeternek adja ki, fölkelésre bujtogatja Litvánia népét, ő azonban megesküszik, hogy látta a meggyilkolt Demetert koporsójában. Bűnbánat és szörnyű víziók teljesen lesujtják a cárt.

III. felvonás. A sandomiri kastély kertjében. Ál-Demeter beleszeret a sandomiri vajda lányába, Marinába. Ez kész hozzá menni feleségül, de csak ha trónra jut. Ez tette ösztönzi az eddig habozó ál-Demetert. Élére áll a Marina által feltüzelt lengyel mágnásoknak és Boris ellen indul.

IV. felvonás. A cár fogadóterme. Az összegyűlt bojárok halálra ítélik ál-Demetert. Megjelenik Boris is, félőrülten a lelkiismeretfurdalástól. Csak abban reménykedik még, hogy tán Sujski hazudott neki. Ezen reményét is megsemmisíti Pimen, aki ép visszatért a cárevics sirjától. Boris összesik. Haldokolva óvja fiát az álnok bojároktól.

Modest Muzorski.

Muzorski (1835—1881.) je jedan od najgenialnijih ruskih kompozitora. On je bio pravi bohem. Kao sin imućnih roditelja i mlad oficir u carskoj gardi, bio je obljubljen član petrogradskog otmenog društva. Ali je rano napustio oficirsku službu, posvetio se muzici i pridružio se znamenitom društvu: Borodin, Rimski-Korzakov i dr., osnivačima revolucionarne „mladoruske“ škole i ruske nacionalne opere. Kao autodidakt u muzici, zastupao je Muzorski najsmeliju i najbezobzirniju slobodu stvaranja. Prvo njegovo dramatično delo beše Boris Godunov. Ovo je kao drama slaba i raspada se na slabo povezane slike iz ruske istorije. Ali centar drame nije jedan glavni junak, nego sam ruski narod, čije je pojedine tipove Muzorski majstorski i zdravim muzičkim naturalizmom izradio. Boris Godunov je prvi put prikazan u Petrogradu, ali je bio loše primljen. Posle njegove smrti preradio ga je Rimski-Korzakov. U ovoj preradi i novoj instrumentaciji izazvala je opera svuda veliki utisak. U privatnom životu je Muzorski sve više padao. Kao niži činovnik u civilnoj službi jedva je životario i umro je rano, u 42-oj godini, ostavljen i napušten od svojih prijatelja.

Modest Musorsky.

Musorsky egyike a legzseniálisabb orosz zeneköltőknek. Valódi bohém volt. Mint vagyonos szülők gyermeke és a pétervári cári gárda tisztje elkényeztetett tagja volt az ottani előkelő társaságnak. De bohém vére nem hagyott neki nyugtot: levetette tiszti bojtját, rávetette magát a zenére és csatlakozott ahhoz a híres körhöz, amelynek Rimsky-Korsakov, Borodin és társai voltak a tagjai, s akik megalapították a forradalmi „ifju orosz“ iskolát és az orosz nemzeti zenét. Musorsky majdnem autodidakta volt s mint ilyen az alkotásban a legmerészebb, meg nem alkuvó szabadságot hirdette. Első drámai operája: Boris Godunov, melynek szövegét Puskin után ő maga állította össze, mint dráma gyöngé, s lazán összefüggő, az orosz történetből vett képekre esik szét. De a dráma lelke nem is egy központi hős, hanem maga az orosz nép, amelynek az egyes típusait Musorsky mesterien és egészséges zenei naturalizmussal bontja ki és domborítja. Első bemutatóján kifütyülték. Halála után Rimsky-Korsakov átdolgozta és áthangszerelte. Új alakjában mindenütt óriási sikert aratott. Musorsky további két operája nem éri el az elsőnek színvonalát. — Musorsky magánéletében ezután egyre süllyedt. Mint kishivatalnok nyomorgott, majdnem éhezett. Aránylag liatalon, 42 éves korában halt meg, elhagyatva még barátaitól is.

GRADSKO POZORIŠTE U SUBOTICI.

U sredu, 11. januara 1928. god.
Gostuje Beogradsko Narodno Pozorište.

OČARANA LEPOTICA

Fantastični balet u 3 čina sa prologom (pet slika). Libreto iz priča Pero-a. Muzika P. I. Čakojvskog. Koreografija i režija direktora i reditelja baleta Feodora Vasiljeva.

L I C A :

Dirigent g. L. Matačić.

I. čin.

Florestan, Kralj	—	—	—	—	—	g. Jabločkov	
Kraljica,	—	—	—	—	—	g-đa Olejnikova	
Kneginja Aurora, njihova kći	—	—	—	—	—	g-đa Froman	
Katalabit, maršal Dvora	—	—	—	—	—	g. Šumski	
Majordom	—	—	—	—	—	g. Grebenštikov	
Šori	} prinčevi	—	—	—	—	g. Zibin	
Šarman		—	—	—	—	g. Rosijski	
Forsten		} verenici	—	—	—	g. Javorski	
Kuraž	} Kraljević Dezire	—	—	—	—	g. Froman	
Galifron, vaspitač princa Dezire-a		—	—	—	—	g. Šumski	
Vila Jorgovan, kuma Arurore i Dezire-a	—	—	—	—	—	g-đa Olenjina	
Vila Kanarinka	} Vile zaštitnice	—	—	—	—	g-ca Riki Levi	
Vila Bonbona		—	—	—	—	g-đa Grunt	
Vila Cvet Klasa		—	—	—	—	g-đa Šmatkova	
Vila Izobilje		—	—	—	—	g-đa Bologovska	
Vila Raskoš		—	—	—	—	g-ca Vasiljeva	
Vila Zloča		—	—	—	—	g. Antonović	
Heroldi Vila	—	g. Rosijski	} Vilinska pratnja	—	—	g-ca Šilović	
	—	g. Krstić		—	—	g-ca Aleksandrovska	
	—	g. Lebedev		—	—	g-đa Šmatkova	
	—	g. Januškovski		—	—	g-đa Putić	
	—	g. Javorski		—	—	g-ca Aleksandrovska	
Vilinska pratnja	—	g. Zibin	} Prasnja Aurore	—	—	g-ca Šilović	
	—	g-đa Grunt		—	—	g-đa Grunt	
	—	g-ca Vasiljević		—	—	g-ca Vasiljeva	
	—	g-ca Šilović		} Vezilje	—	—	g-de: Šmatkova, Bolo- govska, Grunt,
	—	g-ca Rahmanova			—	—	g-ce: Riki Levi, Aleksandrovska, Šilović
—	g-ca Jezeršek	—	—				
—	g-ca Stimić	—	—				
—	g-đa Aleksopulo	—	—				

II. čin.

Vojvoda	—	—	g. Grebenštikov	} Drijade	—	g-đa Šmatkova, g-ce:
Njegova kći	—	—	g-đa Grunt		—	Riki Levi, Aleksan- drovska, Jezeršek
Baron	—	—	g. Javorski	} Elfe	—	i Putić
Grof	—	—	g. Zibin		—	g-de: Aleksan- drovska, Gez, Grunt,
Njegova kći	—	—	g-đa Olenjina	—	i g-ca Šilović	
Najade	}	—	g-đa Bologovska gce:	—	—	
Najade		—	—	Šilović, Vasiljeva, Vasiljević, Stimić	—	—

III čin.

Bela mačka	—	—	g-ca Riki Levi	} Nevesta izbiračica	—	g-ca Stimić
Mačak u čizmama	—	—	g. Žukovski		—	g. Lebedev
Pepeljuga	—	—	g-đa Šmatkova	} Vile:	—	g-đa Grunt
Princ Forten	—	—	g. Javorski		—	g-ca Šilović
Crvenkapa	—	—	g-đa Bologovska		—	g-ca Aleksandrovska
Vuk	—	—	g. Zibin		—	g-ca Vasiljeva
Plava brada	—	—	g. Krstić	—	—	Smaragd

Između prologa i prvog čina prolaze 16 godina; između prvog čina i buđenja Aurore prolaze sto godina. Dvorske Dame, kavaljeri, svita Kralja, Kraljice, počasna straža, paževi „Aurore“ i vile. — „Jorgovan“, devojke sa darovima, momci Prinčeva, seljaci i seljanke, deca, guvernante, dadilje, dojkinje, lovci sa damama, pratnja Karabosa — mišovi i čudovišta i t. d. i t. d.

Petar Čajkovski (1840-1893)

Čajkovski beše romantičan liričar, ali ujedno i dobar Rus. Stoga u njegovim kompozicijama pored momenata skoro devojačke nežnosti ima i poluazijske neobuzdanosti i brutalnosti. Do svoje 23. godine nije imao sistematsku obuku u muzici. Tek tada je stupio u konzervatorij u Petrogradu, gde mu je, među ostalim i Antun Rubinštajn bio profesor. Već posle tri godine postade i on sam profesor konzervatorija u Moskvi, gde je 11 godina radio. Tada je napustio svoju službu i otputovao u inozemstvo, gde se upoznao sa plemenitom i prebogatim gospodom Mek, koja ga oslobodi materijalnih briga. Savladavši polako svoju plašljivost i povučenost istupio je kao dirigent koncerata najpre u Rusiji, zatim u svim velikim gradovima Evrope.

Po talentu i spremi Čajkovski je najodličniji muzičar u krugu novijih Rusa. Kompozicije su mu pune privlačive melodike. Od njegovih 7 simfonija, No. 6. „Simphonie pathetique“ je jedno od najjačih dela ove vrste posle Betovena. Pisao je još serenade za gudalački orkestar, uvertire, simfonijske poeme: „Romeo i Julija“, „Hamlet“ itd., 10 opera: „Evgenije Onjegin“, „Pikova Dama“ i 3 baleta.

Csajkovszki Péter (1830-1893)

Csajkovszki romantikus lirikus, de egyben jó orosz is. Ezért van az, hogy zeneszerzeményeiben a majdnem leányos gyöngédség és finom tagoltság mozzanatai mellett majdnem ázsiai féktelenséggel is találkozunk. 23. éves koráig nem kapott rendszeres zenei kiképzést. Csak ekkor került a pétervári konzervatóriumba, ahol többek közt Rubinstein Antal is tanára volt. 3 év múlva maga is zenetanárrá lett a moszkvai konzervatóriumban, ahol 11 évig működött. Ekkor leköszönt állásáról és külföldre ment, ahol megismerkedett a nemes és dúsgazdag Meck-asszonnyal, aki megszabadította őt minden anyagi gondtól. Idővel legyőzte természetes féltékenységét, és mint koncertrendező fellépett Oroszország és Európa minden nagy városában.

Csajkovszkit zenei tehetsége és készültsége az újabb Oroszország legkiválóbb zeneköltőjévé teszik. Alkotásai tele vannak vonzó melódiával. 7 simfóniája közül a No. 6. „Simphonie pathetique“ egyike a legjobb ilyenmű műveknek Beethoven óta. Írt még szerenádokat vonós zenekarra, ouvertüreket, simfóniai költeményeket: („Rómeo és Julia“, „Hamlet“ stb.) 10 operát: („Onjegin Eugen“, „Pique Dame“ stb.) és 3 balettet.

Uskoro će se prikazati u Gradskom
Bioskopu ovi šlageri:

Legközelebb bemutatásra kerülő slá-
gerek a Városi Mozi műsorából:

U glavnim ulogama:
Főszereplők:

Morgan la Sirene

Svetislav Petrović

Tri puba, jedna dama
A kecskék és a káposzta.

Várkonyi Mihály

Knez
Fürst **Bonmarše**

Hans Junkermann
Lilian Harwey

U sedmom nebu
Hetedik menyország

Janet Gaynor

LILY . . .

Lily Damita

Izlaz sunca - Virradat

Janet Gaynor
George O' Brien

Don Juan . .

John Barrymore

Muškarci pre ženidbe
Férfiak a házasság előtt

Nagy Kató

Kad ja ljubim, čuvaj se
Ha én szeretek, jól vigyázz

Dolores Del Ryo

Uskoro će se prikazati u Gradskom
Biškopu ovi žagari:

Legkőzelebb bemutatásra kerülő slá-
gerok a Városi Mozi műsorából:

U glavnom ulogama:
Részvevők:

Svetoslav Petrović

Morgan ja Sirene

Václav Mihalý

Tri pupa, jedna dama
A kocskék és a káposzta

Jankovics János
Lukács János

Gradska Štamparija, Subotica 4251

Köz
Fűst
Bon

Jankovics János

U sedmom nebu
Hetedik menyország

Lily Damita

LILY

Jankovics János
George O'Brien

Izlas sunca - Virradat

John Barrymore

Don Juan

Magy Katalin

Műskarci pre ženidbe
Félték a házasság előtt

Dolores Del Ryo

Kad ja ljubim, čuvaj se
Ha én szeretlek, jól vigyázz